

УДК 380

Ю. Клендій

(Тернопільський державний технічний університет імені І.Пулюя)

ЕКОНОМІЧНИЙ НАСЛІДОК АГРАРНИХ РЕФОРМ 2-ОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ ст.

Ефективний та повномасштабний аналіз реформ 1848 та 1861рр. надає можливість констатувати економічну значущість проведених аграрних видозмін в житті всього українського суспільства.

Існування кріпосного права зводило нанівець будь-який економічний поступ, як на території правого так і лівого берегів Дніпра, тому впровадження відміни елементів кріпосної системи відкрило нові горизонти аграрно-промислового розвитку українських земель. Проте вагомим аспектом аграрного розвитку українських земель все ж таки залишався компонент поміщицького господарювання особливо на території Правобережної України. Елемент поміщицького землеволодіння був достатньою перепорою, щодо здобуття економічної свободи «аграрного підприємництва» тим самим створюючи стабільну протекцію для функціонування феодальних відносин на узбережжі Збруча. Але все ж таки після впровадження реформ у життя, все більшої активності набувають елементи товарно-грошових відносин в українському селі. Поступово гроші стають універсальним товаром, що створює бар'єр для подальшого розвитку поміщицької системи господарювання, в основі якої зосереджувалася наймана праця українського селянства. В основу тогочасного економічного життя поступово почали виходити нові суб'єкти господарювання - купці, а згодом у 80-х роках 19-го століття – заможні селяни. Існує достатня ймовірність припущення, що останню верству населення могли формувати саме суб'єкти поміщицького господарства, що продавали власні землі іншим селянам з метою адаптації до нового стану розвитку економічних, товарно-грошових відносин, тим самим формуючи так звані економіко-кастовий переділ між заможним та бідним селянином.

В процесі активного переходу від феодалізму до «селянського підприємництва» необхідністю стає розвиток промислового виробництва з метою підвищення рівня якості продукції виготовленої в останній третині 19-го століття, що зумовило активний рух щодо виробництва машин та устаткування, з метою скорочення тривалості праці селянина, зробити її легшою та продуктивнішою. Прикладом може слугувати збільшення підприємств фабричного стилю виробництва на 77%-80%. Тому підсумовуючи вище наведене ми можемо констатувати факт позитивних видозмін товарно-грошових та зародження ринкових відносин на території української держави в результаті проведених аграрних реформ 1848 та 1861р.р., в наслідок яких активного розвитку досягає аграрний сектор Правобережжя уже з 2-ої половини 19-го ст. після скасування тут кріпосного права та початку занепаду феодальних відносин.

Аналізуючи наслідки відповідних реформістських кроків в економічному житті кожного українця відбулися переламні зміни «підприємницької еволюції» сільськогосподарського сектору, що надало поступальну економічну платформу для подальшого розвитку не тільки сільського господарства, але й промислового сектору економіки. Яскравим підтвердженням даного факту може слугувати розвиток машинобудування, лісового комплексу та гірничого сектору. Виробляючи ефективний с/г продукт та промисловий взірець, передбачливим стає подальший компонент розвитку ринку - активне просування торговельних відносин, що в значній мірі слугуватиме позитивним стимулом розвитку комплексного народного господарства.